

საერთაშორისო კავკასიოლოგიური კონგრესი INTERNATIONAL CONGRESS OF CAUCASIAN STUDIES

თბილისი 2022 3-5 ოქტომბერი
TBILISI 2022 October 3-5

საერთაშორისო კავკასიოლოგიური კონგრესი
International Congress of Caucasian Studies

მოხსენებათა თეზისები
Abstracts

თბილისი/Tbilisi

3-5/ X/2022

ავტორთა სტილი დაცულია.

The authors' style is preserved.

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2022

© Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, 2022

ISBN 978-9941-36-033-6

ხათუნა კალანდარიშვილი

(საქართველო, თბილისი)

ილია ჭავჭავაძე - ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედების მკვლევარი

ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედება არაერთი მეცნიერის კვლევის ობიექტი გამხდარა. მაგრამ კვლევის ის ასპექტი, რომელიც ილია ჭავჭავაძემ გამოკვეთა თავის „წერილებში ქართულ ლიტერატურაზე“ ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნის მიწურულს, ამ დრომდე ნაკლებადაა მოქცეული ქართველ ლიტერატურისმცოდნეთა ყურადღების არეალში.

ილია ჭავჭავაძის შეხედულებით, ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედებაში, უპირველეს ყოვლისა, რწმენის საკითხი დგას და ნაჩვენებია ის უნუგეშო მდგომარეობა, რაც ადამიანს ეუფლება რწმენის დაკარგვის შემთხვევაში. ილია ჭავჭავაძე ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედებას ამ სიბრტყეზე განიხილავს, როგორც ერთ მთლიანობას, მიიჩნევს რა, რომ მისი ლექსები პოეტის საერთო სულიერი მდგომარეობის ცალკეულ გამოვლინებებს წარმოადგენს. ის ეძებს ურთიერთკავშირს ამ ლექსებს შორის და ამით აღადგენს ნიკოლოზ ბარათაშვილის შინაგანი სამყაროს სურათს.

ილია ჭავჭავაძე ზოგადადამიანურ ჭრილში განიხილავს ბარათაშვილის შემოქმედებაში გამოკვეთილ სარწმუნოებრივი ეჭვისა და სულის უბინაობის პრობლემას. მისი აზრით, ამგვარი ძიების პროცესი ყველა დროისათვის დამახასიათებელია; ის რწმენის შერყევადან იღებს სათავეს და უმნიშვნელოვანესია მთელი კაცობრიობისთვის.

ილია მიიჩნევს, რომ ეს პრობლემა - ადამიანთან, მის არსებობასთან, რწმენასთან დაკავშირებული ფილოსოფიური საკითხები - მუდმივად დგას კაცობრიობის წინაშე მას შემდეგ, რაც კაცთა მოდგმა არსებობს. ამ საკითხებზე პასუხის პოვნას ესწრაფვის ნიკოლოზ ბარათაშვილი თავის შემოქმედებაში. ამით იგი იქცევა საყოველთაო პროცესის ორგანულ ნაწილად ქართულ სინამდვილეში.

ილია ჭავჭავაძე ნიკოლოზ ბარათაშვილს გამორჩეულ ადგილს აკუთვნებს ქართული ლიტერატურის ისტორიაში. მისი სიტყვით, ის პირველია ქართველ პოეტთა შორის, რომელმაც ქართული აზრი კაცობრიობის განვითარების საერთო ფერხულში ჩააბა, „კაცობრიული წყურვილის მოსაკლავ წყაროს ქართველიც დაანაფა“.

დალი კანდელაკი, ეკატერინე რაისნერი

(საქართველო, თბილისი)

მრავალეროვანი და მრავალფეროვანი კავკასია: ტრაუგოთ ვალდფოგელის მოგზაურობის ჩანაწერები

ტრაუგოთ ვალდფოგელი (1861-1930) საკმაოდ მრავალმხრივი, ნიჭიერი და ენერგიული ადამიანი იყო. მან გაიარა გზა სკოლის მასწავლებლიდან შვეიცარიის ეროვნული საბჭოს წევრამდე. ვალდფოგელის მოგზაურობა კავკასიაში 1892 წელს დაახლოებით ექვს თვეს გაგრძელდა. ის კონსტანტინოპოლიდან გემით გაემართა ბათუმში, იქიდან მატარებლით, ცხენით, ფეხით, მარტო ან ვინმე თანმხლებთან ერთად მოგზაურობდა; საქართველოში გერმანულ კოლონიებს ეწვია; შემდეგ თბილისიდან აზერბაიჯანში გაემგზავრა, სადაც ასევე ესტუმრა გერმანულ კოლონიებს. მოგზაურობმა დაათვალიერა ბაქო, გზა გააგრძელა სამხრეთით, ციხე-ქალაქ შუშამდე. მან საქართველოს სამხედრო გზით დატოვა საქართველო, ვლადიკავკაზი, ხოლო შემდეგ რუსეთის სამხრეთი ნაწილი მოიხილა.

ვალდფოგელის კავკასიაში მოგზაურობის შთაბეჭდილებები წიგნად გერმანულ ენაზე 1897 წელს გამოიცა. ავტორი თხზულებაში - „მოგზაურობის სურათები კავკასიიდან“ - საკითხთა ფართო წრეს მიმოიხილავს. ის მკითხველს საკუთარ განცდებს უზიარებს, არ მალავს ნანახით გამოწვეულ შთაბეჭდილებებს; აღწერს კავკასიის ბუნებას, საქართველოს, აზერბაიჯანისა და სომხეთის ქალაქებსა და სოფლებს. გონებამახვილურად ეხმიანება კავკასიელების ტრადიციებს, ადათებს, რომელიც მისთვის სრულიად უცხო იყო. წიგნში უხვად გვხვდება კავკასიაში მცხოვრები სხვა-

დასხვა ეროვნების ხალხთა აღწერა: ქართველების, თათრების, სომხების, რუსების, გერმანელების და სხვ.

სავარაუდოა, რომ ვალდფოგელის ჩამოსვლის მიზანს გერმანული კოლონიების მონახულება წარმოადგენდა. მისი წიგნის თითქმის ნახევარზე მეტი საქართველოსა და აზერბაიჯანში არსებული კოლონიების დახასიათებას ეთმობა. მოგზაური აღწერს სამხრეთ კავკასიაში მცხოვრები კოლონისტების ყოველდღიურ ცხოვრებას, მთავრობის გატარებულ ზომებს და მათ დამოკიდებულებას რუსეთის იმპერიის ადგილობრივი ხელისუფლებისადმი, არსებულ ენობრივ სიტუაციას, რელიგიისადმი მათ დამოკიდებულებას, კოლონიების გავლენას ადგილობრივ მოსახლეობაზე და სხვ.

წიგნი კავკასიის ისტორიით დაინტერესებულ მკითხველს წარმოადგენს უქმნის XIX საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისის სამხრეთ კავკასიის შესახებ. ტ. ვალდფოგელზე მისი ერთ-ერთი თანამედროვე შენიშნავს: „დოქტორი ვალდფოგელი ადვილად ვერ ელეოდა იდეას; მას შეეძლო ყველანაირი საფრთხის იგნორირება მნიშვნელოვანი იდეის გამო“. მისი ბიოგრაფიიდან გამომდინარე, 31 წლის შვეიცარიელი მასწავლებლის ერთ-ერთი იდეად მისი კავკასიაში მოგზაურობა უნდა მივიჩნიოთ.

ნაწილი კაჭარავა (საქართველო, თბილისი) **კავკასიოლოგია თურქეთში**

ევროკავშირში შესასვლელად მზადების ხანგრძლივი დროის პერიოდში თურქეთის მთავრობა ითვალისწინებდა ევროკავშირის მოთხოვნებსა და სტანდარტებს. ბოლო ოცი წლის განმავლობაში ქვეყნის მთავრობისა და მმართველი პარტიის რადიკალურად შეცვლილი პოლიტიკური კურსის წყალობით ყურადღება მიექცა თურქეთში არსებულ ენებსა და დიალექტებს, რის შედეგადაც რეგიონალურ უნივერსიტეტებში დაშვებული იქნა ორი კავკასიური ენის - ქართული და ჩერქეზული ენებისა და ლიტერატურის მიმართულებები.

დღეს თურქეთის ოთხ - ყარსის, არდაჰანის, რიზესა და დუზჯეს უნივერსიტეტებში ფუნქციონირებს კავკასიური ენებისა და კულტურების განყოფილებები, რომელთა შემადგენლობაშია ქართული ენისა და ლიტერატურის მიმართულებები. ართვინის უნივერსიტეტის წესდებაში დევს კავკასიოლოგიის განყოფილების გახსნა, მაგრამ ჯერჯერობით ეს მიმართულება არ ამოქმედებულა. 2005 წელს პირველად თურქეთში კავკასიის სახელობის ყარსის უნივერსიტეტში გაიხსნა ქართული ენისა და ლიტერატურის განყოფილება, ხოლო 2006 სასწავლო წლიდან მან სტუდენტებიც მიიღო. 2008 წლიდან უკვე არდაჰანის (ისტორიული არტაანის) უნივერსიტეტის წესდებაში გათვალისწინებული იყო ქართული ენის განყოფილების ამოქმედება, ხოლო 2013 წელს რეჯებ თაიფ ერდოღანის სახელობის რიზეს უნივერსიტეტსა და ქ. დუზჯეს უნივერსიტეტს ნება დაერთო გაეხსნათ კავკასიური ენების განყოფილებები. დუზჯეს უნივერსიტეტმა იმავე წელსვე მიიღო სტუდენტები, ხოლო რიზეს უნივერსიტეტში სტუდენტური სემესტრი 2016 წელს შეუდგა სწავლა-განათლებას.

დუზჯეს უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ქართული ენის მიმართულებას, დანარჩენ სამ ქართველოლოგიის ცენტრთან შედარებით, ის უპირატესობა გააჩნია, რომ აქვს როგორც ბაკალავრიატის, ისე მაგისტრატურის სწავლების ორი საფეხური. ასევე აქ 2013 წელს პირველად თურქეთში ამოქმედდა მეორე კავკასიური ენის, ჩერქეზული ენისა და ლიტერატურის მიმართულება, სადაც ფუნქციონირებს სწავლების სამივე საფეხური: ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა და დოქტორანტურა. 2018 წელს კი ქ. კაისერის ერჯიესის უნივერსიტეტში გაიხსნა ჩერქეზული ენების უკვე მეორე, კერძოდ, ყაბარდოული ენისა და ლიტერატურის განყოფილებაც.

დუზჯეში ჩერქეზული ენისა და ლიტერატურის განყოფილების პედაგოგები არიან ადიღეის რესპუბლიკის მაიკოპის უნივერსიტეტიდან ჩამოსული პროფესორები, რომლებიც კარგად იცნობენ საქართველოს კავკასიოლოგიურ სკოლას. მათი უფროსი თაობის წარმომადგენლები არიან

them. Since this particular research is tied to the epidemic, self-reflection will also be included in the research and presentation.

In order to clarify how the Georgian academy responded to the pandemic and how the challenge has changed in regard to future studies, both in terms of content and dissemination of its results, I will describe the study's significant findings as a conclusion in the presentation.

Dali Kandelaki, Ekaterina Reissner

(Georgia, Tbilisi)

Multinational and Diverse Caucasus: Traugot Waldfogel's Travel Notes

Traugoth Waldfogel (1861-1930) was a very versatile, talented and energetic man. He went from being a schoolteacher to a member of the Swiss National Council. T. Waldfogel's voyage to the Caucasus in 1892 lasted about six months. He sailed from Constantinople to Batumi, from where he traveled by train, horse, foot, alone or with someone accompanying him. Visited German colonies in Georgia. Then he left Tbilisi for Azerbaijan, where he also visited the German colonies and visited Baku. The road continued south, to the fortress-town of Shushi. He left Georgia by military force and arrived in Vladikavkaz, and then traveled to the southern part of Russia.

Impressions of T. Waldfogel's Journey through the Caucasus were published in 1897 as a book in German. The author reviews a wide range of issues in his essay "Travel Pictures from the Caucasus". He shares his feelings with the reader, does not hide the impressions he has seen; Describes the nature of the Caucasus, cities and villages of Georgia, Azerbaijan and Armenia. He mentally responds to the traditions and customs of Caucasians, which were completely foreign to him. The book is rich in descriptions of peoples of different nationalities living in the Caucasus: Georgians, Tatars, Armenians, Russians, Germans, etc.

It is probable that the purpose of Waldfogel's arrival was to visit German colonies. More than half of his book is devoted to the descriptions of the colonies in Georgia and Azerbaijan. The traveler describes the daily life of the colonists living in the South Caucasus, the measures taken by the government and their attitude towards the local government of the Russian Empire, the current language situation, their attitude towards religion, the influence of the colonies on the local population, etc.

The book gives the reader interested in the history of the Caucasus an idea about the South Caucasus in the early 90s of the XIX century. Concerning T. Waldfogel, one of his contemporaries remarked: "Dr. Waldfogel could not easily have expected the idea; He could have ignored all the dangers because of an important idea". According to his biography, one of the ideas of the 31-year-old Swiss teacher is to travel to the Caucasus.

Nanuli Katcharava

(Georgia, Tbilisi)

Caucasology in Turkey

Today, four universities in Turkey - Kars, Ardahan, Rize and Duzce have departments of Caucasian languages and cultures majoring in Georgian language and literature. The charter of the Artvin University includes the opening of a department of Caucasology, but so far this direction has not been implemented. In 2005, for the first time, a department of Georgian language and literature was opened at the Caucasus Kars University, and since the 2006 academic year, it has also accepted students. The Charter of the University of Ardahan provided for the opening of the Department of Georgian Language and Literature in 2008, and in 2013, Recep Tayyip Erdogan Rize University and Duzje University were given permission to have departments of